

# Lenin, terrorizmus

meg-minden terrorizmus forrása LENIN!

A szeptember 11-ei amerikai merényletek után a terrorizmus kutatás soha nem látott reneszánszát éli. Az államellenes cselekedetek, a földalatti mozgalmak és titkos szervezetek persze korántsem az elmúlt fél esztendő „termékei” – sok emberben mégis csak a közelmúltban tudatosult, hogy a legrégebbi idők óta élnek közöttünk olyanok, akik az aktuális világrend és államhatalom elleni végső harcot ártatlanok lemészárlásával kívánják megvívni.

## SZENTESI ZÖLDI LÁSZLÓ

Az Al-Kaida ürügyén több szó esett az állítólag erőszakra buzdító Koránról mint a modern terrorizmus valódi eredetéről. Az iszlám jellegéről lehet vitatkozni, de az arab világban sokkal inkább a XX. századi ideológiák beszűrődése és a térséget átformáló változások – pl. Izrael állam létrehozása – gerjesztették a feszültséget: mint Mohamed tanai. Hasonló a helyzet más regionális-etnikai konfliktusok esetében is: nem feltétlenül kell sok évszázados eszmei előzményekre visszatekintnünk, ha a modern terrorizmus eredőjét kutatjuk. Az erőszak prófétáinak sorában kétségtelenül Lenin az egyik legfontosabb szereplő: az orosz bolsevikok vezére mindenkinél maradandóbb ideológiai és gyakorlati útmutatást hagyott hátra a terroristák számára.

Lenin és a terrorizmus? A posztkommunisták „legjobb” köreiben még ma is szentségtörésnek számít a felvetés. Pedig a történelmi tények csoportosítása után joggal vetődik fel a kérdés: vajon a bolsevizmus atyja mennyiben járult hozzá az erőszak világméretű elterjedéséhez, az osztály nélküli társadalom nevében vívott államellenes szabotázsakciókhoz, a társadalmi felforgatáshoz? Bármennyire is fájdalmas lehet a Krausz Tamáshoz hasonló gyilkosságrelativizálók számára, ki kell mondanunk: döntő mértékben Lenin és társai a gyűlölet addig nem ismert dimenzióját szabadították az emberiségre.

Nem véletlenül említettük Krausz nevét. Ő a Lenin melletti finom ágálás egyik legnagyobb honi mestere: a történettudományban régen elavult tételét – miszerint Vlagyimir Iljics eredendően nemes szándékait a totalitárius hajlamú Sztálin „eltorzította” – még ma is szabadon hirdetheti úton-útfélen. A tények, az újabb kutatások persze nem fontosak számára. Nem fontos, hogy a derék Leninről minden kétséget kizárólag bizonyosodott: méltán nevezhetjük Sztálin mesterének, a totalitarizmus atyjának. Nem fontos, hogy Lenin és Trockij – sok-sok évvel Hitler előtt – koncentrációs táborokat állított fel Szovjet-Oroszország területén, hogy 1917 októbere után – még Lenin életében – fokozatosan ki-

épült az állampárt, s hogy az 1918-as vörösteror minden részletében pontosan előrevetítette a „jezsovcscsinát”, az 1936–38-as sztálini vérengzést. Mindez nem fontos – csak a „baloldali értékek”, az utolsó szalmaszál, a társadalmi egyenlőség hitébe vetett naiv – vagy nagyon is tudatos – hit, amely nélkül, ideológiai megalapozottság híján, a mai magyarországi posztkommunizmus mindenestül összeomlana.

Vlagyimir Iljics Uljanov emberi és politikai kálváriája 1887-ben kezdődött, amikor a cár életére törő Alekszandr bátyját kivégezték. A kommunista üdvőtörténet szerint az ifjú Lenin ekkor határozta volna el, hogy forradalmár lesz, a valóságban azonban csak néhány évvel később került erre sor, amikor egy jelentéktelen diákgyűlés után kicsapták a kazanyi egyetemről. Lenin életében tehát máris tetten érhető a terroristákra oly jellemző személyes sértettség: azért csatlakozott a cár ellenségeihez, mert mindenestül meggyűlölte az államot, az emberek, polgárok közösségét. Az egyéni sikertelenségét, kudarcait, magánéleti meghasonulásait társadalomellenes harcba fojtó „forradalmár” ismert alakja a XIX. századi orosz történelemnek: gyakran a legjobb családokból származó fiatal emberek szöttek összesküvést az államhatalom ellen, ők követelték a lehangosabban a parasztság felszabadítását, lelkes követői az anarchista, szlavofil, kommunista eszméknek – le akarták bontani a cár „zsamoki” rendszerét, amely kioltotta hozzátartozóik életét, amely gátat szabott tanulmányaik folytatásának.

Lenin azonban két tekintetben is különbözött társaitól. Egyrészt alkati értelemben: az őt ismerők – egész élete során! – „kíméletlennek”, „ördöginek” festették le. Pjotr Sztrove így emlékezett a huszoneves Leninre: „Ebben a gyűlöletben volt valami visszaszító és borzalmas: mert bár a konkrét – mondhatni: állati – érzelmekben és ellenszenvekben gyökerezett, egyszersmind elvont és hideg is volt, mint Lenin egész lénye.” Sztrove akaratlanul is rátapintott a lényegre: a „forradalmár” tudatosan kiöli magából az emberi vonásokat (részvét, tapintat, szánalom) – csak és kizárólag a cél, esetünkben a világforrada-

lom és az osztály nélküli társadalom létrehozása érdekli. Nem a szó köznapi értelmében, hanem mindenestül, eredendően „gonosz”: rövidre szabott élete során nincsenek mérlegelendő körülmények, részgazságok, egyéni és közösségi érdekek, országhatárok. Cél és célrendszer van – de nem csak lény, módszertana is „elvont és hideg” – az üdvözítő tant („szocializmust”) könyvekből, dogmákból ismeri meg, és nem a való életből meríti. Ez a psziché teljesen megegyezik a mindenkori terroristák lélektanával: a felszínes, könnyen befogadható ideológia elegendő munciót jelent a fegyveres harc során. Nem csoda, hogy Lenin kezdettől fogva rokonszenvet érzett a földalatti összeesküvők ügye iránt: közmondásos kegyetlensége, terrorista hajlama immáron nem az egyénben, hanem a forradalmárok közösségében, a hatalom igézetében élt tovább.

Forradalmár – és terrorista – magánéletének különös epizódját hagyományozta ránk Marija Esszen. Az emigrációban történt az eset: Esszen és a fiatal házaspár, Lenin és Krupszkaja kirándulást tettek a svájci Alpokba. „A táj végtelenbe vész, szemfájdítóan csillog a hó... engem elfog valami költői hangulat... verset mondani volna kedvem, Shakespeare-t, Byron-t. Odapillantok Vlagyimir Iljicsre – mélyen elgondolkodva ül. Egyszerre csak felcsattan: Szó, ami szó, jól idepiszkítottak nekünk a mensevikek!”

Lenint tudatossága, rátermettsége is megkülönböztette kortársaitól. Politikai felfogása az anarchizmustól a szociáldemokráciáig, és onnan a kommunizmusig vezetett. Lenin átalakította a saját ízlésére, „hideg” lényére, megalkuvást nem ismerő természetére alkalmazta a marxi tanokat – megteremtette a bolsevizmus utópikus ideológiáját és gyakorlatait, a forradalmi terrort.

## Terrorizmus és bolsevizmus

Sokan és sokféleképpen próbálták megfogalmazni a terrorizmus lényegét, de egységes meghatározás mindmáig nem létezik a szakirodalomban. Hogy ki minősül terroristának, azt mindig is a hatalmi helyzetben lévők határozták meg – jobb esetben pedig az adott politikai környezethez, cselekménysorozathoz illesztették a definíciót. Elnevezés híján csak körülírhatjuk a terrorizmust, részelemeire mutathatunk rá: „kényszerítő megfélemlítés” (Paul Wilkinson professzor), „fenyegetés és zavarkeltés” (CIA), „az erőszak alkalmazása politikai célok elérése érdekében” (Terrorism Prevention Act – Egyesült Királyság) és így tovább. A mai szóhasználatban „terrorizmussal” jelölt tevékenység úgyszólván

egyidős az emberiséggel, de a modernkori terrorizmus, az állam polgárai ellen tudatosan folytatott hadjárat, kétségkívül *Robespierre* és a jakobinusklub műve. Nem véletlen, hogy Lenin egész életében rajongott a francia forradalomért. A jakobinus diktatúra a politikai terrorizmus olyan – addig teljességgel ismeretlen – szörnyűségeiben öltött testet mint az osztályellenség meghatározása és teljes megsemmisítése, tömeges kivégzések, az ateizmus meghirdetése, a „közjó” nevében végrehajtott bosszúhadjáratok a vidéki nép és a városiakok ellen. Az történelem során először jutott hatalomra – titkos szervezkedés és erős agitáció után – egy törpe kisebbség, s az addig szűk körben megálmodott politikai utópiák társadalmi kiterjesztésével első ízben hajtotta végre a teljes társadalmi felfordulást.

A posztkommunista oldal persze azt hirdeti, hogy vannak kis bűnök, és vannak nagy bűnök. **Eörsi István** az *Élet* és *Irodalom*ban (2001. október 5.) azt fejtegeti, hogy mind a jakobinusok, mind az orosz anarchisták egyfajta humanizmussal megáldott terrort gyakoroltak: „A haladó eszmék tiszteletével összefonódott, morális igényű terrorizmus azonban nem hunyt el Robespierre-rel. Súlypontja a XIX. században Oroszországba helyeződött át. A terrorista mozgalmak mindig a reménytelenség légköréből szívták magukba kétségbeesett elszántságukat.” Bizonyára úgy, ahogyan **Eörsi** a Sztálin iránti elszánt szeretetet „szívta magába.” Megjegyzése azért megdöbbentő, mert a baloldali terrorizmus eredetét és folytonosságát nem tagadja, ellenben vén fejjel is hisz a „haladó eszmék tiszteletével összefonódott morális igényű terrorizmus” fogalmában. Valójában azonban nem arról van-e inkább szó, hogy az áldozatok nemzetiségétől és osztályhelyzetétől függetlenül **Eörsi** bocsánatos bűnnek tart egyes tömeggyilkosságokat?

A francia jakobinusok mellett valóban az orosz anarchisták – Lenin közvetlen elődei – hatottak döntő mértékben a XX. századi terroristákra. A századfordulón, Európa politikai válságának csalhatatlan jeleként, az anarchizmus valósággal végigsöpört a kontinensen. Aligha túlzás a kiváló amerikai újságíró, *James O. Goldsborough* állítása: „A modern terrorizmus a múlt századi anarchista mozgalmából származik: az 1848-as forradalmak és *Karl Marx* Kommunista kiáltványa segítették világrajtóját. Az 1880 utáni három évtizedben az anarchisták hét állami vezetőt gyilkoltak meg: az orosz cárt, az amerikai elnököt, két vezető spanyol politikust, a francia elnököt, az olasz királyt és az osztrák császárnét.”

Kevesen tudják, hogy fiatal éveiben Lenin szoros kapcsolatot ápolt a Népakarat nevű

terrorista szervezettel, gyakorlati tapasztalatokat szerzett az illegalitásról, földalatti tevékenységről, fegyveres harcokról. Lenin – amint *Richard Pipes* amerikai történész írja – még 1891-ben is „az anarchista terroristák és a szociáldemokraták (akkoriban) eléggé jellemző keverékének volt a megtestesítője”. Az a tény, hogy a szociáldemokrata párt tagjaként kezdte meg politikai pályáját, teljesen normális és logikus lépésnek tűnhetett, hiszen hosszú éveknek kellett még eltelnie, amíg radikális nézeteit a gyakorlatban is alkalmazhatta.

Az orosz szociáldemokrata párton belüli torzszalkodások eredményeként Lenin a bolsevikok vezetője lett – a mozgalom kezdettől fogva sok szállal kapcsolódott a köztörvényes bűnözők világához. Akárcsak a modern terrorszervezetek, az orosz bolsevikok is bankrablásokból, zsarolásokból, forradalmi „kisajátításokból” tartották fenn magukat. 1907. június 26-án a grúziai Tiflisz (Tbiliszi) főterén félszáz bolsevik bandita kirabolta a helyi bank pénzszállító kocsiját. Trockij visszaemlékezése szerint az ifjú Sztálin személyesen vett részt az akcióban. A majdani diktátor egyébként is gyakran tárgyalt köztörvényes bűnözőkkel: Lenin éppen ezért bizalmasaként kezelte a grúz, és különleges pártfeladatnak tekintette az ilyesfajta megbízásokat. Amikor a polgárháború zűrzavaros időszakában részeg katonákkal, matrózokkal, az orosz forradalom söpredékével kellett alkudozni, Lenin a következő javaslatot tette: „Mi lenne, ha odaküldenénk Sztálin elvtársat? Ő szót tud érteni az ilyen emberekkel!”

A mensevikok és a bolsevikok között – többek között – a köztörvényes bűnözéshez való viszony jelentette a szakítópróbát. A párt stockholmi kongresszusán Lenin hitet tett a züllött, részeges „harci osztagok” mellett, s amikor a londoni kongresszuson mégis feloszlatták azokat, a bolsevik vezér háromtagú titkos tanácsot alakított. Erről a csoportosulásról nemcsak a rendőrség, de a párt tagjai sem szerezhetek tudomást. A Lenin, *Bogdanov*, *Kraszín* alkotta trojka különböző panamákkal hatalmas összegeket juttatott a párt terrorista osztagainak. Kraszín bombakészítőként is nagy becsben állott: a rabolt pénz jelentős részét újabb és újabb szervezetek előállítására fordította. Akárcsak a mai terroristák, ők is rendszeres fizetést adtak embereiknek: a szentpétervári és moszkvai szervezet havi 500, illetve 1000 rubel felett rendelkezett. 1907-ben ezerkétszázharmincegy embert gyilkoltak meg a baloldali terroristák. Szempontjaik megfeleltek a modern terrorizmus szempontrendszerének: a személyes bosszú mellett az államhatalmat szimbolizáló

figurákat, katonai vezetőket, politikusokat, tisztségviselőket tettek el láb alól.

## Az „emberarcú” Lenin

Lenin hivatalos és személyes feljegyzéseiben hemzsegnek a szélsőséges, gyilkos megfogalmazások. Ezeket olvasgatván az embernek könnyen az a benyomása támad, hogy a szobatudós hírében álló bolsevik vezér nagyon is gyakorlatias arcát mutatta, amikor halálos ítéletet kellett hoznia:

„Amíg terrort nem alkalmazunk a nyerészkedők ellen – a helyszínen golyót kell röpfetni az agyukba –, semmire sem jutunk!”

„Mi elköteleztük magunkat, hogy fennn hirdetjük a tömegterrort a szovjet határozataiban... Okvetlenül támogatni kell az ellenforradalmárok ellen irányuló terror erejét, és tömeges jellegét, kiváltképpen Petrográdban, amely városban döntő jelentőségű a példája.”

„... nyomban be kell vezetni a tömegterrort, agyon kell lőni vagy el kell hurcolni minden volt katonatisztet meg azt a több száz ringyót, aki itatja a katonákat stb. Egy perc vesztegetni való időnk sincs... Határozottan kell cselekedni: tömeges házkutatást! Fegyverviselésért kivégzés. Mensevikek és más gyanús elemek tömeges deportálása.”

„Elrettentő példa kell. Föl kell akasztani (de úgy fölakasztani, hogy lássák is az emberek) legalább száz kulákot, pénzeszsákokat, ismert vérszopót...”

A korabeli iratokban más bolsevik vezetők – Trockij, *Dzerzsinszkij*, *Buharin* stb. – emberellenes tevékenysége is jól nyomon követhető. Bizonyosság ez arra, hogy a létező szocializmus nem időközben „torzult el”, hanem eredendően romlott volt: bűnben, mocsokban és vérben fogant.

A világfelforgatás szellemi központjának szánt Komintern már Lenin életében megkezdte működését: a moszkvai koordinátorok azonban nemcsak a kommunista „testvérpártokkal”, hanem a kor – mai ismervek szerint is – terroristának tekinthető csoportjaival is kapcsolatot kerestek. 1920-ban Lenin személyesen adott utasítást, hogy indiai terroristák számára katonai tábort létesítsenek az üzbeigisztáni Taskentben. 1922-ben Lenin ügynökei Rómában találkoztak és brit politikusok likvidálásáról tárgyaltak az egyiptomi *Abdul Hamid Szaid*dal. Csicserin külügyi népbiztos biztosította az arab fegyvereseket, hogy Szovjet-Oroszország „minden segítségét megad” számukra. A példákat hosszasan lehetne sorolni. Hogy az olvasónak semmi kétsége ne legyen a Komintern terrorista kapcsolatrendszeréről, lássunk egy részletet a II. kongresszus határozatából: „A kommunis-

▷ táknak... az a kötelességük, hogy a törvényes szervezet mellett mindenütt földalatti szervezetet is létrehozzanak, amely képes teljesíteni a döntő pillanatban a forradalom iránti kötelességét.” Más szóval: terrorista tevékenységre, terrorista csoportok létrehívására utasították elvtársaikat. A taktika bevált: a szabad világ elleni fegyveres akciók háttérében évtizedeken át fenyegetően tornyosult a Szovjetunió hatalmas árnya – ideológiai és pénzügyi segítségnyújtás formájában.

## Lenin élt, Lenin él... Lenin élt-halt a terrorizmusért

A modern terroristák több fontos módszert is Lenintől sajátítottak el. Először is: bebizonyosodott, hogy a „forradalmat” egy maroknyi kisebbség is sikerre viheti, megfelelő elrettentés és gátlástalan propaganda-hadjárat után – akár a többség akarata ellenére is. Lenin és az orosz bolsevizmus óta a néptömegek akarata nem fontos a terrorista számára: éppen ezért rendületlenül folytatni kell a harcot egészen addig, amíg a társadalmi fel lazítás, a rossz gazdasági helyzet és a nép-

szerűtlen állami vezetés a kezükre nem jászik.

Vlagyimir Iljics „örökségéhez” tartozik az ideológia másodlagossága is. Hatalmi helyzetben az elvi szempontokat bátran el lehet vetni: Lenin is ezt tette, amikor a „permanens forradalom” kérdésében nyíltan szembehelyezkedett Marx tanításával. Kiderült, hogy a marxizmus afféle muníciópótlék a bolsevik forradalmár számára, mert a proletárforradalmat már az adott helyzet és a társadalmi farkastörvények irányítják. A RAF és a Vörös Brigádok jó példája a fentieknek: elszigetelten, tömegtámogatás nélkül hajtották végre cselekményeiket, kezdetleges ideológiai elképzeléseik pedig mindössze arra szolgáltak, hogy elrejtsek a tőkés társadalom lerombolásának cseppet sem ideológiai, sokkal inkább agresszív személyiségükben rejlő ösztönös vágyát.

Lenin a „forradalom” helyszínét a városban látta, a vidéket – amint az Oroszország esetében tragikusan bebizonyosodott – később leigázandó területnek tartotta. Klasszikus recept ez a terrorista mozgalmak számára. Az állami rend ellen lázadó, titkos hadviselés folytató csoportok ma is csak abban az eset-

ben folytatnak „hosszú háborút” vidéken, ha az elrettentő nagyvárosi merényletekre, zavarkeltésre nincs módjuk, vagy nem tartják elég hatékonyak.

Végezetül Lenin tanította meg a terroristákat arra, hogy ismerjék fel az adott pillanatot, amely rendszerint csak egyszer következik be a „forradalmár” életében. Lenin nyomán sok fegyveres csoport vélte és véli úgy, hogy a tartós harcra berendezkedés inkább nekik kedvez: váratlanul, előzmények nélkül is bekövetkezhet a számukra megfelelő politikai fordulat, és akkor átvehetik a hatalmat. Ezért nem lehet érdemi párbeszédet folytatni a baloldali terroristákkal: hiába bukott meg a világkommunizmus, hiába apadtak el a Szovjetunió öröknek hitt pénzügyi forrásai – az őserdők mélyén, a mocsarakban, magas hegyek között még ma is vannak olyanok, akik hisznek a végső győzelemben. Nem ideológiai szempontból, nem reálpolitikai megfontolásból. Lenin példájában, a CSODÁBAN hisznek – amelyről mi, demokraták viszont azt gondoljuk, hogy kísérletként és politikai rendszerként egyaránt egyszeri és megismételhetetlen az emberiség olykor iszonyú történelemben. ■